

Dr. Kolláth György

A Hírlap többször tudósított egy, a büntetés-végrehajtással (bv.) kapcsolatos emberi jogi ügyről. Lényege, hogy egy férjzett kismama a szabadságvesztését tölti. A bv-intézetben született meg a fia, aki már 7 hónapos. A gyermek és a szülő(k) kapcsolattartását több mint szigorú korlátozások sújtották. Nem adtak módot „apás” szülésre. Későn és alig-alig engedték közel az apát gyermekéhez. Gond volt a

szoptatás időtartamával is. Az édesanya és a fia együttléte sem volt sokáig zavartalan. A papa – állítólag – csupán bizonyos macerákkal érintkezhet gyermekével. Hivatalos körlevél ugyanakkor ennek az ellenkezőjét rendeli, ígéri.

A mama egyes jogainak korlátozása a börtönben evidens. A szabadságvesztés letöltése ezzel jár. Éppen ez (ennyi!) a büntetés lényege. A fogvatartás nívója sehol sem azonos az ötcsillagos hotelével. Szó sem lehetne azonban arról, hogy a „hetedizigleni” büntetésbe bevonhatnák a család egészét is. A csecsemő ugyanis nem bűnös, nem elítélt, és bár tartásra, gondozásra, felügyeletre szorul, ám közvetve sem kapott jogot a bv. a gyermek feletti rendelkezésre. A bv. nem gyám(hatóság), és nem is kényszer-bölcsőde. A gyermek apját sem vethetné a bv. a fiával való kapcsolattartásban tetszőleges korlátozása alá. Sajnos, ezeket a szempontokat sokáig nem sikerült érvényesíteni. Személyiségi jogi per indult e sérelmek miatt, s abban a család bocsánatkérését vár el a bv-től. A keresetről áprilisban tárgyalnak.

Másfél évtizede elviszem a diákjaimat börtönlátogatásra. Nem azért, hogy ki-ki megérintse a saját tégláját. A diákok pontosan tudják, hogy nem moziba, de nem is állatkertbe vagy gettóba jöttek. Látni, hogy döntő mértékben józan, felkészült szakemberek a büntetés-végrehajtási vezetők, akik érzékletesen mutatták be pl., hogy mennyit változott 30-40 év alatt náluk a felfogás. Az ötvenes évek szlogenje ez volt: Ne csak őrizd, gyűlöld is az elítéltet! Ma rossz körülmények vannak, de szakmai gyűlölködés nincsen. Az agresszió válasz-agressziót szülne. Még bizonyos együttműködést kifejező börtön-önkormányzatiság is működik. Gond azonban – s ez már a magam megfigyelése –, hogy a nagypolitika megvetéssel, lefelé fordított hüvelykujjal tekint a börtönök népére. Nem szereti a „kényeztetést”. Igenám, de summa ius, summa iniuria. Néha a totális jog maga a tömény jogtalanság. A „harmadrendű felperes” csecsemő keresete épp’ ezt jelzi.

A miniszteri szintű politika (az igazságügyi, illetőleg családjogi tárca) az érzelmekre ható kampány ellenére ambivalensen dekázik, kerüli az egyértelmű színvallást. A nehéztüzérséget alighanem a Terry Black-féle ügyekre tartogatják. Ebben a miliőben az elítélt családjának könnyítésekre vonatkozó kezdeményezései rendre meghíúsulnak. Hasonlóképpen az egyéni kegyelmet illető kérelmek is. Tény azonban, hogy már kialakították Kecskeméten azt az „anyakörletet”, ahol a csecsemő és mamája együtt lehet. Az eset – tucatnyi hasonlóval egy sorban – az alkotmányos jogokat sajátos helyzetben is tisztelő (vagy csak tesztelő?) jogállamiság próbája. A bírói döntés világító-torony lehet, mely fényt ad és eligazít.

Az Alkotmányban a Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége. Magyarul: az állam van miértünk, és nem fordítva. Nyilvánvaló, hogy a büntetés-végrehajtás és a szakminisztérium az államot jelenti. A 7 hónapos gyermek pedig maga is ember, jogképes, de koránál fogva még nem cselekvőképes. Egyes alkotmányos jogok az életkortól is függenek (pl. választójog, köztisztviselés). Az alapjogok zöme azonban „kortalan”. Így pl.: minden embernek veleszületett joga van az emberi méltósághoz, melytől önkényesen nem lehet megfosztani. Ez un. abszolút jog, alapja és feltétele is további alkotmányos kategóriáknak. Senkit nem lehet(ne) embertelen, megalázó elbánásnak alávetni. Mindenkinek joga van a

Cím
Bébi a körletben

Dátum
2002.02.23.

Dr. Kolláth György

szabadságra és a személyi biztonságra is, melytől bárkit megfosztani csak törvényes ok és eljárás alapján lehet. Már csak egy idézet: „A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges” (Alkotmány 67. §). Mindehhez külön törvények, hazai és nemzetközi kötelezettség-vállalások társulnak (családjogi törvény, gyermekvédelmi törvény, a gyermekek jogairól szóló charta), melyek alapeszménye: a gyermek érdeke mindenek felett áll. Papíron.

Ha ezek az elvek, fundamentumok itthon, felelősen, jó eséllyel érvényesülnének, akkor a bébi ma nem perel, hanem játékot porol. Dermesztő, hogy a napi politika mennyire nem érzi (át) alkotmányos felelősségét. Az amúgy családbarát és paternalista kurzus – lám, itt is! – különbséget tesz gyerek és gyerek között. Máskor, másutt arra hivatkozik, hogy már a 10 perce megfogant magzat is teljes értékű ember. A rabkörletben ellenben nincsenek veleszületett, sérthetetlen emberi jogok, mert azokat a „belátó” hatalom adagol(hat)ja, azaz a fogvatartás könnyebbége, teherbíró képessége szabná meg a csecsemő és édesapja jogait? Az Alkotmány smafu, csakis a házirend számít, abban pedig – a legnagyobb sajnálatra! – nincs bébi-jog! Ami viszont ott nincs, az nem is létezik, illetve kérhető, de el is utasítható?!

Ez nem így van. Volt büntetés-végrehajtási tárgyú alkotmánybírói határozat, amely a belső börtön-állapotok túlzott rendjét visszanyesegette, hogy az elítéltek alkotmányos jogai érvényesülhessenek. Ehelyütt csak az elv következne: még az elítélt sem válik a bv. totális kiszolgáltatottjává, amikor „ül”, pusztán számos joga törvény alapján korlátozható. Ami pedig ilyen, jogszerű fék alá nem tartozik, az szabad. A bv-nek alá nem rendelt személyek esetében még ennyi tilalomfa sem léteznék. Utóbbiak mindössze arra kötelesek, hogy sem közvetlenül, sem közvetve ne zavarják meg az intézet előírásokban rögzített, normális működését, és a józan ész határain belül legyenek tekintettel a „kóter” adottságaira, infrastrukturális helyzetére is. Magyarul: a beszélők, a hozzátartozói találkozások szabályozhatók, egyes kedvezmények büntetésből elvonhatók, de a büntetés az elítéltet illesse, ne a csecsemőt. A börtön nem vendégház, de nem is a purgatórium. Amire nézve nincs korrekt jogi előírás, az szabad. Tehát ne a bébi, és ne is az édesapja kutasson a §-sok után, hanem az intézet bizonyítsa elzárkózásának jogalapját. Az alkotmányos jogok gyakorlásának tárgyi feltételeit nem a parancsnok, hanem a köz javaival gazdálkodó politika teremti meg. Politikusainknak meg kellene tanulni mások jogaival és az alkotmányos következményekkel számot vetni. Erre 4 év nem volt elég. Apropó, számok. Börtön-humornak sem jó: ha egy gyermek kihordása 9 hónap, akkor ez 9 nő esetében sem egy-egy hónap. Ez nem áprilisi tréfa.